

PROIZVODNJA, PRERADA I PLASMAN MLEKA U SLOVENIJI

Milan HAFNER

Živinarsko poslovna skupnost SLOVENIJE, LJUBLJANA

Prošlogodišnji organizirani otkup mlijeka u Sloveniji, usprkos nezgodnim kretanjima na većem području, naročito na početku i kraju godine, bio je dosada najviši. Ipak je dugogodišnji trend rasta obima otkupa bio poremećen.

Po zvaničnim podacima Zavoda za statistiku SRS poljoprivredne organizacije u Sloveniji su otkupile ukupno 198,9 milijuna l mlijeka.

Prema podacima mljekara, mljekare su u prošloj god. 1974. otkupile sa teritorija Slovenije ove količine mlijeka:

1. Otkup mlijeka u Sloveniji

	Količina u 000 l	Indeks 1973 g. = 100
— sa društvenih farmi	40,803.9	109,5
— od organizovane kooperacije	153,644.6	106,6
— slobodan otkup	1,080.7	65,5
Ukupno — SRS:	195,528.9	106,8
2. Otkup iz SR Hrvatske	3,228.7	102,9
3. Mlijeko iz uvoza:	1,635.0	—
Ukupno preuzeto mlijeko u mljekarama	200,392.6	107,7

Pored ovih količina mlijeka mljekare u Sloveniji međusobno su dokupile još 13,3 milijuna litara mlijeka i ovim količinama zadovoljile nekim svojim povećanim potrebama, a druge su odstupile svoje viškove.

Ukupan promet mlijekom u mljekarskim pogonima u prošloj godini je iznosio: 213,688.5 litara, što znači da je bio postignut maksimum, koji je uskladen s planom otkupa u periodu do godine 1975.

Iz naprijed iznesenog pregleda zaključujemo da je ponovo u godini 1974. godišnja stopa rasta otkupa mlijeka djelomično snižena u usporedbi sa stopom rasta u posljednjih 10 godina. Ova činjenica ukazuje na to da rast tržišne proizvodnje mlijeka nije uslovljen intenzivnošću investicionih ulaganja u ovu proizvodnju, već lošim uslovima u ostaloj stočarskoj proizvodnji.

Otkupne cijene mlijeka

U martu 1974 godine dotadašnja minimalna otkupna cijena od 0,55 d/masnu jedinicu povećana je za +18,2% na 0,65 d/% masti.

Za mlijeko otkupljeno u Sloveniji mljekare su isplatile poljoprivrednim organizacijama iznose od 459,377.900 dinara. Ovaj finansijski iznos se povećao u odnosu na 1973. za +22,5%.

U prosjeku mljekare su platile otkupljeno mlijeko sa sabirališta po 2,35 dinara, od toga mlijeko sa društvenih farmi po 2,48 d, mlijeko iz kooperacije po 2,31 dinara, iz slobodnog otkupa po 2,01 dinara, i to za litar mlijeka s prosjekom 3,72% masti.

Po većim cijenama isplaćivale su mljekare mlijeko iz Hrvatske — 3,07 d. iz uvoza — 2,38 d i od ostalih mljekara — 2,64 d/litar.

Prosječna nabavna cijena litra mlijeka preuzetog u mljekarama, bez obzira na dobavljača, iznosila je u godini 1974. 2,38 d/litar. Ova nabavna cijena u ovoj godini bila je u prosjeku za 14,6% viša od prošlogodišnje.

Ukupna vrijednost svih preuzetih količina mlijeka u Slovenačkoj mljekarskoj industriji u godini 1974. iznosila je 476,096.400 d, što predstavlja apsolutno povećanje financijskog iznosa za +23,1%.

UPOTREBA I PLASMAN OTKUPLJENOG MLJIJEKA U 1974. godini

Mljekare u Sloveniji su sve preuzete količine mlijeka upotrebile ovako:

	000 l.	%	Indeks 73 = 100
— za konzum u Sloveniji (pasteriz. i steriliz.)	65,363	32,6	99,6
— za preradu	100,212	50,1	118,8
— za prodaju u druge republike	34,142	17,0	99,8
— za izvoz	675	0,3	97,0

U strukturi upotrebe otkupljenih količina mlijeka zapažen je minimalan pad količina mlijeka za vlastiti konzum, dok se istovremeno povećala upotreba mlijeka za preradu u mlječne proizvode.

Trend rasta količina mlijeka za preradu dosta je konstantan, zbog toga ukazuje i na nužnost pravovremene investicione djelatnosti mljekara u Sloveniji, koje pak postaju sve manje sposobne za realizaciju svojih investicionih programa.

PREGLED PRERADE MLJIJEKA I CIJENA MLJEČNIH PROIZVODA

Na osnovu primljenih podataka svih mljekara u Sloveniji znamo da su one u prošloj godini proizvele ove količine mlijeka i mlječnih proizvoda, te iste plasirale na tržištu po ovim prosječnim prodajnim cijenama:

PROIZVOD:	Količina (u 000 l)	Indeks (73 = 100)	Prod. cijena dinara	Indeks (73 = 100)
1. Pasteriz. konz. ml.	61,438.6	96,9	3,65	134
2. Steril. mlijeko i napitci	21,694.5	116,4	4,82	123,9
3. Mlijeko u prahu sa 25% m	2,495.7	118,4	29,37	131,2
4. Mlijeko obrano u prahu	578.9	225,2	20,26	122,7
5. Mlijeko kondenzirano	445,6	111,1	14,32	121,6
6. Mlijeko evaporirano	74,7	478,8	16,80	119,1
7. Maslac	1,120.6	153,9	42,81	123,5
8. Jogurt	6,804.6	103,5	6,37	122,7
9. Jogurt voćni i ostali	2,874.5	117,2	8,12	119,2
10. Vrhnje (slatko, kiselo)	3,301.5	102,9	19,48	124,1
11. Svježi sir — skuta	1,242,4	113,5	13,00	140,8
12. Sirevi tvrdi i polutvrđi	2,888.8	115,7	(32,64)	—
— trapist	479,2	108,6	29,49	123,4
— gauda	1,090.3	107,3	31,46	124,3
— posavski	208,1	120,0	31,78	123,4
— tolminski	31,7	73,0	33,00	126,6
— grojer	5,9	71,1	33,03	125,3
— ementalac	657,6	132,2	35,09	123,5
— parmezan	91,5	81,5	37,70	111

PROIZVOD:	Količina	Indeks	Prod. cijena	Indeks
— mini desert	192,0	102,0	40,11	122,5
— edamski	2,5	15	30,50	118,2
13. Topljeni sir	72,8	113,3	31,94	119,2
14. Mlječni sladoled	1.192,6	83,4	54,31	182
15. »Mlekovit« — krmivo	588,0	—	15,99	—
16. Kazein — kiseli	233,8	68,0	39,17	123,9

Iz gornjeg pregleda uočljivo je da je naročito porasla proizvodnja kao i potrošnja: maslaca, obranog mlijeka u prahu, steriliziranog mlijeka, voćnog jogurta, svježeg sira, tvrdih i polutvrdih sireva, a smanjila se proizvodnja pasteriziranog mlijeka, nekih vrsta sireva, mlječnog sladoleda i kazeina.

Proizvođačke cijene svim proizvodima, osim pasterizovanog mlijeka u martu godine 1974. povećale su se istovremeno s povećanjem minimalne otkupne cijene mlijeka. Isto važi i za promjenu maloprodajne cijene pasteriziranog konzumnog mlijeka.

U plasmanu ove godine nije bilo većih poteškoća, no ipak je u pojedinim periodima došlo do slabe prodaje nekih proizvoda, naročito sireva i to vjerojatno zbog činjenice da su cijene u prosjeku porasle više od ličnih dohodaka radnika.

Napominjem da su proizvođačke cijene u tabeli ponderirane između cijena do i poslije promjena u martu godine 1974., kada su bile linearno povišene za +22%. Na tržištu, dakle, ove cijene nisu postojale.

PRIVREĐIVANJE I EKONOMSKI POLOŽAJ MLJEKARA U godini 1974.

Usprkos toga, što su mljekare tokom I kvartala god. 1974. imale povišenje minimalnih otkupnih cijena mlijeka za +18,2%, a kasnije na osnovu međurepubličkog dogovora povisile linearno cijene svojih proizvoda za +22% u odnosu na cijene iz 1973. godine — ekonomski položaj mljekara se pogoršavao.

U ovoj su godini naročito značajno porasli svi troškovi proizvodnje (energija, repromaterijal), lični dohoci i društvene obaveze, pa se i zbog toga relativno smanjio dohodak mljekara u Sloveniji. Dvije su mljekare imale i gubitak u svom poslovanju.

Na osnovu nepotpunih primljenih podataka ocjenjeno je da je mljekarska industrija Slovenije u godini 1974. postigla slijedeće rezultate privređivanja:

POSLOVNI REZULTATI	Iznos u 000 d	Otpada na 1 litru
1. Ukupna nabavna vrijednost mlijeka	477,051	2,38
2. Vrijednost mljekarske proizvodnje (ocjena po prosječ. prod. cijenama)	903,271	4,51
3. Ukupan dohodak mljekara	969,888	4,84
4. Amortizacija — obračunata	38,274	0,19
Amortizacija — obavezna	19,478	0,10
5. Dohodak	112,218	0,55
6. Od toga za lične dohotke (brutto)	59,115	0,29
7. Za fondove	23,846	0,12
8. Uloženo za investicije	51,701	0,26

Napomena: ad 2) Vrijednost obuhvata i mlječni sladoled

” 3) i »Mlakovit« koji je u 1974. g. novi proizvod

Podaci su uzeti iz zaključnih računa 14 mljekara za 1974., a za dvije mljekare upotrebljeni su financijski iznosi ponderiranjem na 1 litar mlijeka od količina 14 mljekara. Na osnovu primljenih podataka koji ne daju egzaktn pregled privređivanja mljekara samo na bazi prometa mlijekom i mlječnim proizvodima, pošto se mnoge bave i sporednim djelatnostima (trgovina, prerađa, transport) može se konstatirati broj rasta financijskih iznosa prema gornjem pregledu u usporedbi sa godinom 1973.

Na to svakako utiče stepen inflacije u 1974. koja usprkos spomenutog negativno utiče na povećanje sposobnosti slovenske mljekarske industrije za proširenu reprodukciju, koja uslovljava daljni razvitak ukupnog mljekarstva.

IN MEMORIAM

Mr. ANTON VUKELIĆ

Krajem februara ove godine u Zagrebu je iznenada preminuo Mr. Anton Vukelić, predsjednik IO sekcije za higijenu i tehnologiju namirnica Saveza veterinarara i veterinarskih tehničara Jugoslavije. Mr. Vukelić je rođen 1921. godine u Alanu kod Senja. Osnovnu školu i gimnaziju je završio u Senju, a zatim se 1938. godine upisao na Veterinarski fakultet u Zagrebu. Za vreme okupacije je prekinuo studije i učestvovao je u NOB-u. Posle oslobođenja je kao vojni stipendista nastavio studije na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu, gde je 1948. godine diplomirao. Posle završenih studija je do 1957. godine radio kao veterinar JNA, kada je demobilisan. Od tada do smrti radi u Veterinarskom zavodu u Rijeci gde je od 1958. rukovodio odeljenjem za higijenu i tehnologiju namirnica. Proveo je godinu dana na usavršavanju u struci u Veterinarskom institutu u Zagrebu. Završio je magistraturu — III stepen studija — 1966. godine na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu, a pre izvesnog vremena je prijavio doktorsku disertaciju na Veterinarskom fakultetu u Beogradu pod naslovom »Uticao načina hlađenja mleka u proizvodnim uslovima kod nas na higijensku ispravnost mleka sa posebnim osvrtom na nalaz bakterija iz roda Pseudomonas i Aeromonas«. Rad je prihvatilo Naučno veće Veterinarskog fakulteta u Beogradu i Mr. Vukelić je trebao uskoro i da brani svoj doktorski rad, ali ga je smrt sprečila da ostvari svoju veliku želju.

Mr. Vukelić je najveći deo svog stručnog rada posvetio izučavanju problema higijene i tehnologije namirnica. Pri tome je pokazao posebno interesovanje za rešavanje onih pitanja koja su značajna za svakodnevnu praksu. Bogaato iskustvo u poznavanju kvaliteta pojedinih namirnica, uzroka raznih vidova kvarenja namirnica, higijenskih i tehnoloških problema proizvodnje i prometa namirnica stvorilo mu je ugled istaknutog stručnjaka naše zemlje. Zbog toga mu je i dato poverenje da rukovodi Sekcijom za higijenu i tehnologiju namirnica. Na toj dužnosti je došla do punog izražaja sklonost Mr. Vukelića ka pronalazenju najboljih rešenja za organizovanje veterinarske službe